

Wilt u reageren?
Hebt u een voorstel voor *Opinie*?
Mail dan naar opinie@tijd.be

De Prullenmand

Willem
Sas

Vindt u ook dat een en ander dringend op de schop moet?
Dan zit u op dezelfde golflengte als onze opiniemakers.
Wat keilen jullie met plezier de prullenmand in, vroegen we hun.

Weg met de afkeer van nuance

Hoe complexer of symbolischer een dossier, hoe groter de lokroep van de politieke slogans. Die verenigen dan wel mensen die dezelfde (wan)hoop delen, maar lossen niets op.

Slogans rollen lekker van de tong. 'Weg met het status quo!' 'België werkt niet meer!' 'We staan aan de rand van de afgrond!' Slogans zijn terecht de specialiteit van marketeers, maar als politici ook ongenueanceerd uit de bocht vliegen, hebben we een probleem. Een eerlijkere slagzin zou bijvoorbeeld zijn: 'Het klopt dat België voor grote uitdagingen staat, maar er zijn oplossingen voor, zonder dat we het kind met het badwater moeten weggooien.' Gooi dat maar eens op Twitter. Onder druk van de sociale media is de nuance soms ver te zoeken, maar ook de pers heeft boter op het hoofd.

Nuance is nochtans de enige oplossing. Maar wie geloofwaardige oplossingen wil voorstellen, moet natuurlijk eerst grondig het probleem durven aansnijden. Daar knelt het schoentje. Problemen worden gereduceerd tot sensationele schimmen van zichzelf, omdat je daar veel stemmen mee kunt winnen. Want een eenvoudig probleem lijkt zo opgelost.

Neem de volgende slogan: 'Het zijn de ... die onze welvaart onderuithalen, maar wij vechten voor uw belangen, koste wat het kost!' Het volstaat om 'de eurocraten', 'de rijken', 'de Walen', 'de Vlamingen', of 'de immigranten' in te vullen om uit te komen bij verschillende partijen, maar wat ze gemeen hebben, is hun gebrek aan nuance. Een complex probleem (het ontsporende begrotingstekort of de energiecrisis) wordt in de schoenen van een bepaalde groep geschoven, waarop de politicus zich opwerpt als de grote beschermer van de anderen. Te eenvoudig om waar te zijn.

Het is hoe politicologen als Jan-Werner Müller of Cas Mudde populisme definiëren en terugvinden bij extremere partijen (radicaal-links, radicaal-rechts, nationalistisch of eurosceptisch). Er is ondertussen meer en meer onderzoek naar de gevolgen van het beleid dat die partijen voeren als ze aan de macht komen. Dat die desastreus zijn, hoeft niet te verbazen.

Problemen worden gereduceerd tot sensationele schimmen van zichzelf, omdat je daar veel stemmen mee kunt winnen.

Een cordon sanitaire plaatsen rond extreme partijen is niet de oplossing.

Zelfs al hebben tienjarigen vaak de beste bedoelingen, dan nog volstaat hun eenvoudig wereldbeeld niet om echte complexiteit aan te pakken.

Daar komt nog eens bij dat die opportunistische partijen vaak niet de beste bedoelingen hadden en er alles aan deden om aan de macht te blijven. Het uithollen van de rechtsstaat zoals in Polen, het castreren van de media zoals in Hongarije en zelfs het torpederen van instituties die de machtsoverdracht garanderen zoals in de VS is schering en inslag.

Een ver-van-ons-bedshow, zou je kunnen zeggen, 'zelfs met het Vlaams Belang zal het zo'n vaart niet lopen'. Het is waar dat we in België nog sterke instituties hebben en dat onze media minder gepolariseerd zijn. Maar het blijft een gevaarlijke gok. De trend gaat niet in de goede richting, zeker niet op de sociale media, waar extreme krachten vaak gebundeld worden.

Een cordon sanitaire plaatsen rond extreme partijen is niet de oplossing. Integendeel, het is opnieuw de schijnoplossing van een tienjarige voor een complex probleem. Mensen stemmen vaak om goede redenen voor die partijen. Het is aan de centrumpartijen om te bewijzen dat ze complexe onderwerpen met nuance kunnen uitleggen.

Dat begon deze bestuursperiode goed toen de regering experten inschakelde voor het leveren van ondersteuning voor de fiscale hervorming of staatsvorming. Maar nu trapt de Vivaldi-coalitie in dezelfde val als haar voorgangers. In plaats van onderbouwde keuzes voor te leggen aan de kiezer, worden de slogans uit de kast gehaald. In plaats van front te vormen, holt elke partij haar extremere versie achterna of houdt ze vast aan het status quo. Uit onderzoek blijkt dat zo'n strategie alleen de extremen versterkt.

We hebben een cordon sanitaire rond de afkeer van nuance nodig. 'Make nuance great again' is de enige geloofwaardige slogan.

Willem Sas
Professor Publieke Economie aan Stirling University in Schotland en verbonden aan de KU Leuven

Het Kraaienest Dubbele klap voor onze concurrentiepositie

De tweewekelijkse grafiek
van Bart Van Craeynest

In de huidige inflatie- en energiecrisis ging de aandacht tot nog toe bijna volledig naar de koopkracht van de gezinnen. Dat is ook zo in de aanloop naar het Overlegcomité van vandaag. Dat is op zijn zachtst gezegd vreemd, omdat we in België al zowat de meest uitgebreide koopkrachtbescherming van Europa hebben met de automatische loonindexering en het sociaal tarief voor energie. De situatie van de bedrijven komt veel minder aan bod. Daar lijkt het idee 'bedrijven hebben marge en kunnen dit wel aan'. Dat kan tegenvallen.

Belgische bedrijven worden in deze crisis geconfronteerd met een dubbele aanslag op hun concurrentiepositie. De gasprijs ligt in Europa tot tien keer hoger dan in de VS. Voor Europese productiebedrijven die moeten concurreren op de wereldmarkt houdt dat een enorme handicap in. Verschillende industriële bedrijven, ook in België, legden al hun productie stil omdat het door de hoge energieprijzen niet meer rendabel is nog te produceren.

BELGISCH MARKTAANDEEL ONDER DRUK

Wijziging in marktaandeel op
internationale markten (in %, 2022-2023)

België	-7,8
VK	-7,1
Nederland	-5,1
Finland	-4,8
Noorwegen	-3,5
Japan	-3,1
Denemarken	-2,5
Duitsland	-2,1
Ierland	-1,7
Zwitserland	-1,5
Zweden	-1,4
VS	-1,3
Italië	+1,8
Frankrijk	+3,8
China	+3,9
Oostenrijk	+4,2
Spanje	+5,5
Zuid-Korea	+5,6

Bron: OESO (juni 2022)

In België komt daar nog een extra handicap boven op door de sterke loonstijgingen. Met de recente ontwikkeling van de energieprijzen ziet het er naar uit dat de loonkostenstijging in België in de periode 2022-2024 richting 20 procent gaat. Die stijging zal veel beperkter zijn in de rest van Europa, waardoor onze bedrijven geconfronteerd worden met een belangrijke loonhandicap tegenover hun concurrenten in de buurlanden.

Die aantasting van het concurrentievermogen blijft niet zonder gevolgen. Volgens de verwachtingen van de OESO verliezen de Belgische bedrijven in 2022-2023 zo'n 8 procent aan marktaandeel op de internationale markten, de zwaarste terugval van alle industrielanden. En dat zijn ramingen van net voor de zomer. Sindsdien is de toestand gevoelig verergerd.

Volgens analyses van het Planbureau is een derde van onze economische activiteit en jobs direct of indirect gelinkt aan de buitenlandse handel. Bedrijven die internationaal actief zijn, vormen de motor van onze productiviteits- en welvaartsgroei. Door onze snel verslechterende concurrentiepositie komt die motor onder druk. De resulterende schade zal langdurig zijn. Productiebedrijven die door de combinatie van hoge energie- en loonkosten beslissen hun activiteiten te verleggen naar andere landen zullen niet noodzakelijk snel terugkeren als de energiemarkten terug tot rust komen of als we de komende jaren geleidelijk onze loonkostenhandicap terugdringen. Op die manier dreigt de crisis permanente schade toe te brengen aan ons koopkrachtpotentieel op langere termijn.

Bart Van Craeynest
Hoofdeconoom Voka en auteur van
'Terug naar de feiten'

Gespot

Le Figaro

Fictie is niet alleen plezier, maar ook een noodzaak

Ik heb het altijd verrassend gevonden dat men schrijvers eert. Met een betreuwenswaardige regelmaat beschrijven de beste auteurs ons een wereld zonder hoop, verscheurd door het ongeluk, bevolkt met middelmatige mensen, soms zelfs gewoon smerige. In die wereld hebben geluk, deugd en liefde geen plaats, ze horen daar niet thuis en ze verschijnen niet als uitzonderlijke eilanden in een oceaan van lijden, onverschilligheid en kwaad.

Ergers nog, de auteurs zijn dikwijls seksueel geobsedeerden, soms zelfs pedofielen, bijna altijd alcoholici en soms nog gebruikers van gevaarlijker drugs. Zelf ben ik al 40 jaar een verstokte roker. Als men dat allemaal nodig heeft om het leven te verdragen, is hun visie - die ze met ons willen delen - wanhopig. Literatuur draag niet bij tot het verhogen van de kennis of de vooruitgang van de mensheid.

Wel draagt ze op een belangrijke manier bij tot het welzijn van de mensheid, en dat kan geen enkele andere kunst opeisen. We hebben boeken nodig, maar niet alle boeken zijn geschikt. Filosofie noch poëzie komt in aanmerking. Als het moet, kan een toneelstuk dienen, maar een roman is toch beter.

De bestaansreden voor de literatuur is dat de mens in het algemeen een te ingewikkeld brein heeft voor het bestaan dat hij geacht wordt te leiden. Fictie is voor hem niet alleen een plezier, maar een noodzaak. De mens heeft nood aan andere levens omdat zijn eigen leven niet volstaat.

Michel Houellebecq
Auteur